Türkiye Psikiyatri Derneği Yayınları
Çalışma Birimleri Dizisi 21

Obsesif Kompulsif *ve* İlişkili Bozukluklar

Editörler **Raşit Tükel**
Mehmet Murat Demet

Raşit TÜKEL

Nazilli doğumludur. 1983 yılında Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun olduktan sonra, 1991 yılında İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı'nda uzmanlık eğitimini tamamladı. 1993 yılında psikiyatride doçentlik sınavında başarılı olmasının ardından, İstanbul Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı'na 1995 yılında doçent, 2000 yılında profesör olarak atandı. İstanbul Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı'nda 1994 yılından bu yana Ayaktan Tedavi Birimi sorumluluğunu ve 1998 yılında kurduğu Anksiyete Bozuklukları Polikliniği'nde anksiyete bozuklukları hastalarında tedavi, izleme ve araştırmaya yönelik faaliyetleri yürütmedir. Ayrıca, Psikonevroz ve Psikoterapi Biriminde, psikonevroz olgularına analitik yönelimli bireysel psikoterapi uygulamakta ve bu alanda asistanlara eğitim ve süpervizyon vermektedir. Prof. Dr. Raşit Tükel halen İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı'nda öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

Mehmet Murat DEMET

1963 Konya doğumludur. 1986 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun olmuş, 1991 yılında İzmir Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Uzmanlığı eğitimini tamamlamıştır. 2000 yılında Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı'nda yardımcı doçent olarak göreve başlamış, 2004 yılında psikiyatri doçenti ünvanını almıştır. 1998 yılında Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Sağlık Kurumları İşletmeciliği önlisans programını tamamlamış, 2016 yılında ise Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi'nden mezun olmuştur. 2009 yılında Türk Uyku Tıbbı Derneğinin Temel ve İleri Uyku Tıbbı Kuramsal ve Uygulama Eğitim Programlarını tamamlayarak uyku laboratuvarı yönetimine hak kazanmıştır. 2010 yılında temel farmakoloji alanında lisans üstü eğitimini tamamlayarak farmakoloji bilim uzmanı ünvanını almıştır. Anksiyete ve uyku bozuklukları, psikofarmakoloji, preklinik araştırmalar, farmakoepidemiyoloji ve farmakovijilans başlıca ilgi alanlarıdır. Prof. Dr. M. Murat Demet halen Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı'nda öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

Obsesif Kompulsif ve İlişkili Bozukluklar
© Türkiye Psikiyatri Derneği (Tanıtım için yapılacak alıntılar dışında Türkiye Psikiyatri Derneği'nin yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.)

ISBN: 978-605-65673-7-7

Editörler:
Raşit TÜKEL
Mehmet Murat DEMET

Son Okuma:
Ömer Aydemir
TPD Yayıncılık Kurulu

1. Baskı: Eylül 2017, Ankara

Tasarım ve Uygulama:
BAYT Bilimsel Araştırmalar Basın Yayın ve Tanıtım Ltd. Şti.,
Ziya Gökalp Cad. 30/31, 06420 Kızılay, Ankara
Tel: (0312) 431 30 62
www.bayt.com.tr

Baskı:
Miki Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.
Matbaacılar Sanayi Sitesi
1516/1 sokak No: 27, Yenimahalle / Ankara
Tel (0312) 395 21 28

TÜRKİYE PSİKİYATRİ DERNEĞİ
ANKSİYETE, OBSESİF KOMPULSİF VE İLİŞKİLİ BOZUKLUKLAR
ÇALIŞMA BİRİMİ

Obsesif Kompulsif ve İlişkili Bozukluklar

Editörler:
Raşit Tükel
Mehmet Murat Demet

Çalışma Birimleri Dizisi – No: 21

İçindekiler

Yazarlar vii
Sunuş ix
Önsöz xi

Bölüm 1: Obsesif Kompulsif Bozukluğun Fenomenolojisi 1
Lütfullah Beşiroğlu

Bölüm 2: Obsesif Kompulsif Bozukluğun Patogenezi 21
Raşit Tükel, Mehmet Murat Demet

Bölüm 3: Obsesif Kompulsif Bozukluğun Farmakoterapisi 63
Raşit Tükel, Mehmet Murat Demet

Bölüm 4: Obsesif Kompulsif Bozukluğun Psikoterapisi 87
Erhan Ertekin

Bölüm 5: Beden Dismorfik Bozukluğu 113
Raşit Tükel

Bölüm 6: İstifleme Bozukluğu 133
Mehmet Murat Demet

Bölüm 7: Trikotilomani (Saç Yolma) 167
Levent Sevinçok, Bilge Doğan

Bölüm 8 Deri Yolma Bozukluğu 195
Pınar Çetinay Aydın, Leyla Gülseren

Bölüm 9: Madde Kullanımının ya da İlaçların Yol Açtığı Obsesif Kompulsif ve İlişkili Bozukluk 223
Özlem Kuman Tunçel

Bölüm 10: Başka Bir Tıbbi Duruma Bağlı Obsesif Kompulsif ve İlişkili Bozukluk 235
Demet Gülpek

Dizin 246

Yazarlar

Pınar ÇETİNAY AYDIN, Doç. Dr.
Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim Araştırma Hastanesi

Lütfullah BEŞİROĞLU, Prof. Dr.
İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

T.C. Sağlık Bakanlığı İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Psikiyatri Kliniği

Mehmet Murat DEMET, Prof. Dr.
Manisa Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

Bilge DOĞAN, Yrd. Doç. Dr.
Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

Erhan ERTEKİN, Doç. Dr.
İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

Demet GÜLPEK, Doç. Dr.
T.C. Sağlık Bakanlığı İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Psikiyatri Kliniği

Leyla GÜLSEREN, Doç. Dr.
Serbest Psikiyatri Uzmanı

Levent SEVİNÇOK, Prof. Dr.
Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

Özlem KUMAN TUNÇEL, Uzm. Dr.
Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

Raşit TÜKEL, Prof. Dr.
İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

Sunuş

Türkiye Psikiyatri Derneği'nin iki temel örgütlenme biçiminden birini Şubeler, diğerini de Çalışma Birimleri oluştururlar. Bu iki yapının eğitime yönelik çalışmaları ve derneğimizin politikalarının belirlenmesindeki rolü son derecede önemlidir fakat, özellikle çalışma birimlerinin kurumlararası bilimsel çalışmaların ve uzlaşı kültürünün yaygınlaşmasındaki katkısı paha biçilmez düzeydedir. Derneğimizin kuruluşundan bugüne, en verimli ve sistemli çalışan birimlerimizden biri olan ***Anksiyete Bozuklukları Çalışma Birimi*** şimdiye kadar iki kitap yayınlamıştır. İlk kitap olan Anksiyete Bozuklukları Tedavi Kılavuzu 2004 yılında, temel kaynak kitap niteliğindeki ikinci kitap Anksiyete Bozuklukları ise 2006 yılında yayımlandı. Bugün bu kitapların stoklarımızda bulunmamasından da anlaşılacağı gibi, her ikisi de ilgi uyandıran ve çok yararlanılan kaynak eserler oldular.

Bilindiği gibi anksiyete bozuklukları dünyada sık rastlanan ve ileri düzeyde yeti yitimine neden olabilen psikiyatrik bozukluklar arasındadır ve günlük uygulamada da en sık karşılaşılan sorunların başında gelmektedir. Anksiyete bozukluklarının sınıflandırılmasına ve tedavi özelliklerine daha önceki kitaplarda ayrıntılı olarak yer verilmişti ancak, 2013 yılında yayımlanan DSM-5 sınıflandırması ile daha önce anksiyete bozuklukları arasında yer alan obsesif kompulsif bozukluk, benzer nitelikteki rahatsızlıklarla birlikte "Obsesif Kompulsif ve İlişkili Bozukluklar" tanı kategorisi içinde yeniden düzenlenen tanı ölçütleri ile yer aldı. Bu konuda çeşitli eleştiriler dile getirilse de DSM-IV-TR'den DSM-5'e kadar geçen 13 yılda obsesif kompulsif bozukluğa ilişkin bir çok araştırma yapılmış, aynı spektrumda yer aldığı bozukluklar ile ilişkisine dair bir çok kanıt ortaya atılmış ve bunların sonucunda bu bozukluklar ayrı bir kategoride sınıflandırılmıştır.

Elinizde yer alan"Obsesif Kompulsif ve İlişkili Bozukluklar" kitabı ile "obsesif kompulsif bozukluk", "beden dismorfik bozukluğu", "deri yolma bozukluğu", "trikotilomani" ve "istifleme bozukluğu" ile "madde kullanımının ya da ilaçların yol açtığı obsesif kompulsif ve ilişkili bozukluk" ve "başka tıbbi duruma bağlı obsesif kompulsif ve ilişkili bozukluk" tanıları yeni ölçütler ve güncel verilere göre derlenmiştir.

Bu kitabın yalnızca üyelerimiz ve meslektaşlarımız için değil, tıp fakültesi öğrencileri, pratisyen ve aile hekimi meslektaşlarımız, klinik psikologlar için de günlük uygulamalarındaki ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri değerli bir kaynak oluşturacağını umuyorum. Kitabın yazılmasında emeği geçen, Anksiyete, Obsesif Kompulsif ve İlişkili Bozukluklar Çalışma Birimi üyesi arkadaşlarımıza ve değerli yayın yönetmenleri Prof. Dr. Raşit TÜKEL ile Prof. Dr. Mehmet Murat DEMET'e çaba ve özverileri için Türkiye Psikiyatri Derneği adına teşekkür ederim.

E. Timuçin ORAL
Türkiye Psikiyatri Derneği Başkanı

Önsöz

Türkiye Psikiyatri Derneği Anksiyete Bozuklukları Çalışma Birimi tarafından hazırlanan 2004 tarihli "Anksiyete Bozuklukları Tedavi Kılavuzu" ve 2006 tarihli "Anksiyete Bozuklukları" kitaplarından sonra, benzer bir alanda üçüncü kitabımızı yayımlıyoruz. Bu, aynı zamanda, çalışma birimimizin isminin Anksiyete, Obsesif Kompulsif ve İlişkili Bozukluklar olarak değiştirilmesinden sonra hazırladığımız ilk kitap.

Anksiyete Bozuklukları kitabının yayımlandığı tarihten bu yana geçen 11 yılda, obsesif kompulsif bozukluğun (OKB) obsesif kompulsif spektrum bozuklukları (OKSB) adı verilen bozukluk grubu ile ilişkisi, araştırmacıların ilgisini çeken bir konu olmuştur. Obsesyon ve kompulsiyonlar OKB için mutlaka bulunması gereken belirtiler olmasına karşın, obsesif düşünce ve kompulsif ritüellerin diğer bazı bozukluklarda da bulunabildiği uzun zamandır bilinmektedir. Bu bozukluklardan bazılarının belirli ortak özelliklere sahip olmalarına ilişkin gözlemler ve kimi araştırma sonuçları, OKSB kavramının ortaya atılmasını getirmiştir. OKSB içinde yer alan bozuklukların klinik özellikler, psikiyatrik eştanı, aile öyküsü, etiyoloji, seçici farmakolojik ve bilişsel davranışçı tedaviye yanıt gibi değişkenler açısından, kendisi de aynı spektrumun bir parçası olarak kabul edilen OKB ile belirli oranlarda örtüştüğü kabul edilmektedir.

Araştırmalar, OKSB içinde yer alan psikiyatrik bozuklukların birbirleriyle bağlantılı olduğunu gösteren en önemli kanıtın, OKB ile aralarındaki fenomenolojik benzerlikler olduğunu göstermektedir. Bu bozukluklara ait zihinsel ya da davranışsal belirtilerin içeriği değil de yapısı dikkate alındığında, bu belirtilerin obsesif düşünce ya da kompulsif davranış özelliğinde olduğu dikkati çekiyor. Aynı zamanda, OKSB içinde yer alan bazı bozuklukların içeriğinin de, OKB belirtileriyle örtüştüğü görülmektedir.

OKSB kavramının ortaya atılması, beraberinde halen süre giden bazı tartışmaları da gündeme getirmiştir. OKSB kapsamının, içerdiği bozukluklar hakkında yeterli kanıt olmadan fazla geniş tutulduğu, eleştirilen noktalardan biridir. Kavramsal düzeyde tartışılan bir diğer konu, OKSB içinde yer alan bozuklukların OKB ile ilişkilerinin derecesinin bozukluklara göre farklılıklar göstermesidir. OKB ile bu ilişkinin her durumda kurulamadığı, kimi zaman ise OKSB içinde yer alan bozuklukların alt tipleriyle kurulabildiği de göz önüne alınmalıdır.

Bu alana ilişkin gelişmelerin sınıflandırma sistemlerine de yansımasıyla, 2013 yılında yayımlanan DSM-5'te, OKB, anksiyete bozukluklarından ayrılarak Obsesif Kompulsif ve İlişkili Bozukluklar adı altında yeni bir tanı kategorisine dahil edilmiştir. Kitabımızın içeriği de bu tanı kategorisi dikkate alınarak belirlenmiştir. Kitapta, OKB, beden dismorfik bozukluğu, deri yolma bozukluğu, trikotilomani, istifleme bozukluğu, madde kullanımının ya da ilaçların yol açtığı obsesif kompulsif ve ilişkili bozukluk ve başka tıbbi duruma bağlı obsesif kompulsif ve ilişkili bozukluk; temel bilgilerin yanı sıra yeni tanı ölçütleri, güncel bilgiler ve son yıllardaki araştırmaların sonuçlarına yer verilerek ele alınmıştır.

Kitabın, psikiyatri uzmanlık öğrencileri ve psikiyatri uzmanlarının bu alandaki eğitim gereksinimlerinin karşılamasını, uzmanlık ve yeterlik sınavları için bir kaynak işlevi görmesini ve tüm meslektaşlarımıza Obsesif Kompulsif ve İlişkili Bozukluklar konusunda temel ve güncel bilgilere ulaşmalarında yardımcı olmasını diliyoruz. Elinizdeki kitabın gelecekte yeni basımlarının yapılabileceğini göz önünde tutularak görüş ve önerilerinizi Çalışma Birimine iletmenizi önemli görüyoruz. Kitabın oluşturulmasında gösterdikleri yoğun çaba ve özverili çalışma nedeniyle bölüm yazarı olan Anksiyete, Obsesif Kompulsif ve İlişkili Bozukluklar Çalışma Birimi üyesi meslektaşlarımıza içten teşekkürlerimizi sunarız.

Anksiyete, Obsesif Kompulsif ve İlişkili Bozukluklar Çalışma Birimi adına
Editörler
Raşit TÜKEL
Mehmet Murat DEMET

1 Obsesif Kompulsif Bozukluğun Fenomenolojisi

Lütfullah BEŞİROĞLU

Fenomenoloji, çağdaş psikiyatride eski felsefe birikiminden farklı bir bağlamda, bir hastalığın belirti ve işaretlerinin teorik öngörülerden ve hipotetik varsayımlardan bağımsız ve nesnel bir şekilde tanımlanması için kullanılmaktadır (Abettan 2015). Fenomenolojinin aradığı şey, kendi biçim ve içeriğiyle varlığını gösteren ya da tanımlanabilir olandır. İşlevi ise, hastalarca gerçek olarak yaşanan zihinsel durumları açıkça anlaşılır kılmak, sahip olabilecekleri ortak yönleri görmek, onları ayırt etmek ve değişmeyen terimlerle ifade etmektir. Fenomenolojinin modern psikiyatride bu şekilde kullanımı büyük oranda Karl Jaspers'ın çalışmalarına dayanmaktadır (Berrios 1992). Jaspers, fenomenolojinin semiyolojiden farklı olarak, sadece nesnel-gözlenebilir olan değil, öznel deneyimleri de kapsadığını öne sürer (Gorostiza ve Manes 2011). Bu bölümde, obsesif kompulsif bozukluğu (OKB) oluşturan ve onu diğer hastalıklardan ayıran temel fenomenler olan obsesyon ve kompulsiyonlar, hastalığa özgü biçim ve içeriklerine göre tanımlanmaya çalışılmıştır.

Obsesyon ve Kompulsiyon Nedir?

Latince "obsidere" (kuşatılmak, ele geçirilmek) sözcüğünden türeyen "obsesyon" terimi, kişinin kendisini belli bir zihin içeriğinden kurtaramamasına işaret eder (yineleyici ve sürekli olması). Bu zihin içeriği; bir düşünce, dürtü, zorlanma, düşlem ya da bunların karışımından oluşan bir biçimde yaşanabilir. Kişi sahip olmak istemediği bu deneyimin varlığı (zorla ve istenmeden geliyor gibi yaşanan) ile belirgin rahatsızlık/kaygı duyar (DSM-5) (American Psychiatric Association 2013). Bu rahatsızlık ondan kurtulmak ya da ona direnmek ile ilgili çabaların kaynağıdır. Kişi uzaklaştırmaya, düşünmemeye, yokmuş gibi davranmaya çalışarak ya da kompulsif eylemler yoluyla, zihin dünyasını kuşatan bu düşünce, hayal ya da zorlamaların olumsuz etkisinden kurtulmaya uğraşır (DSM-5).

Hastalığın diğer önemli unsuru olan "kompulsiyon" terimi ise, zorlanmış, köşeye sıkışmış anlamlarına gelen Latince "compellere" sözcüğünden türemiştir. Kompulsiyonlar bir obsesyonun yarattığı rahatsızlığı, kaygıyı gidermek, bazı korkulan olay ve durumların olmasını önlemek üzere yapılan tekrarlayıcı davranışlar ya da zihinsel eylemlerdir (DSM-5) (American Psychiatric Association 2013). Kişinin varlığı karşısında pasif bir durumda olduğu bir obsesyonun yarattığı rahatsızlık karşısında, tekrarlayıcı bir şekilde belli bir eylemi yapmaktan kendini alıkoyamadığı aktif bir duruma işaret eder. Bu davranışlar ya da zihinsel eylemler, etkisizleştirilmesi ya da korunmak istenen şeylerle gerçekçi bir biçimde ilişkili değildir ya da açıkça aşırı düzeydedir (DSM-5).

OKB Fenomenolojisinin Tarihçesi

Şu anki klinik bilgilerimiz ışığında, dikkatli bir klinisyen çekirdek özelliklere dikkat ettiği sürece obsesyon ve kompulsiyonları kolayca tanıyabilir. Bununla birlikte OKB, zaman zaman hastalığın doğasına aşina olan deneyimli bir klinisyeni bile şaşırtabilecek ölçüde belirti çeşitliliği gösterebilir. Bazı durumlarda yaşanan deneyimin, hayal, düşünce, dürtü/zorlama gibi düşünsel içeriklerden biçimsel olarak hangisine uyduğu yeterince açık değildir. Ayrıca, yaş, cinsiyet, kişilik özellikleri, din, sosyokültürel özellikler, eştanılar, akıl sağlığı bilgisi (mental health literacy) gibi birçok değişkene bağlı olarak da belirti içeriğinde inanılmaz bir çeşitlilik görülür. Büyük olasılıkla bu çeşitliliğe bağlı olarak, obsesyon ve kompulsiyonların ayrı fenomenler olduğu konusunda uzlaşmak bile psikiyatri-psikoloji topluluğunun oldukça zamanını almıştır (Jakes 2006). Ayrıca, belirti çeşitliliğini sınıflandırma çabaları tarihsel bir sürecin devamı olarak hala sonlanmış değildir. Bu nedenle obsesif kompulsif (OK) belirtilerin güncel fenomenolojisini anlamak açısından öncelikle bu alanın tarihçesine kısaca göz atmak yararlı olacaktır. Tarihsel açıdan bakıldığında, OK belirtilerine ilişkin sadece 18. ve 19. yüzyıl boyunca yapılan tanımlamaların kavramsal gelişimi bile, bu bölüme sığmayacak kadar yoğun bir tartışma seyri izlemiştir. Bununla birlikte bu kavramsal gelişim sırasında günümüz anlayışına yön vermiş iki ana akımı belirtmek uygun olacaktır. İlk olarak, 19. yüzyıl Alman psikiyatrisinde, obsesyonlar için anahtar patolojinin bilişsel ya da entellektüel işlevlerde olduğu vurgulanırken, obsesyonların sanrılardan farklı olduğu ortaya konmuştur (Berrios 1996). İkinci olarak, Morel'in başını çektiği Fransız ekolünde, belirtilerin oluşumunda artmış olumsuz duygulanımın rolüne vurgu yapılmıştır. Ayrıca, bir dönem irade-istenç sorunları olarak birlikte sınıflandırılan OK ve dürtüsel davranışlar arasındaki fenomenolojik ayırımı yapmak ilk olarak Fransız psikiyatrisine nasip olmuştur (Berrios 1989). Bu dönemde,

Alman ekolünde, düşünce ve davranışlardan oluşan zorlamalı yaşantılara işaret eden bir kavram olarak "zwang" (zorlama, baskı, zorunluluk) sözcüğü, OK belirtileri için kullanılmış ilk teknik terimdir. Bu kavram Alman dilinin semantiği gereği bazen düşünsel bazen de davranışsal fenomenlere işaret edecek şekilde (zwangsvorstellung, zwangsphenomenen, zwangsneurose*)* kullanılmıştır. İngiliz yazınında bu sözcüklerin çeviri karşılığı olarak, o zamana kadar şeytan tarafından ele geçirilmiş olma anlamında kullanılagelen "obsesyon*"* terimi tercih edilirken, Amerikan yazınında ise "kompulsiyon*"* terimi benimsenmiştir (Berrios 1996). OK tanımlaması ise, her iki yaklaşımı bir arada ele alan ve zamanla ortaya çıkan zımni bir uzlaşının sonucudur.

OK yaşantıları resmi olarak ilk defa DSM-I ile tanımlanmış olup, burada zamanın ruhu ile ilintili olarak tüm belirtiler bir tepki olarak düşünülmüştür. Belirtiler kısaca tanımlanırken, biçim ve içerik ayrımı üzerinde düşünülmeksizin kabaca bir tanımlama yapılmıştır (American Psychiatric Association 1952). Her yayımlanan DSM ile birlikte bu ayrım güncel çalışmalar ışığında daha net bir şekilde yapılırken, güncel fenomenolojik bakış açımıza en uygun ve yakın tanımlanma ise ilk kez DSM-III ile yapılmıştır (American Psychiatric Association 1980). Yetmişli yıllarda yapılan ve belirtileri fenomenolojik açıdan irdeleyen çalışmalar bu açıdan DSM'ye ışık tutmuştur. İlk olarak Akhtar ve arkadaşları (1975), obsesyonları biçim (kuşku, düşünce, korku, dürtü ve imge) ve içerik (kir ve bulaşma, saldırganlık, cansız temalar, din ve cinsellik) açısından ayırmış; sonraki çalışmalarla (Dowson 1977, Stern ve ark. 1977) bu yaklaşım desteklenmiştir. Böylece, DSM-III'te obsesyon ve kompulsiyon ayrımı net bir şekilde yapılırken, belirtilerin biçimsel özellikleri ve içerik olarak en yaygın görülenleri tanımlanmıştır. Ayrıca, DSM-III, OK yaşantılarını diğer psikopatolojik fenomenlerden (sanrı, ruminasyon veya diğer zihin meşguliyetleri) ayıran ilk resmi sınıflama sistemi olmuştur.

Obsesyon ve kompulsiyonların biçimsel özellikleri DSM-III ile netleştikten sonra, 80'li yılların çalışmalarında biçim ve içeriğe ilişkin daha kapsamlı fenomenolojik değerlendirmeler yapılmıştır (Khanna ve Channabasavanna 1987, 1988). Bu dönemde Goodman ve arkadaşları (1989) tarafından geliştirilen Yale Brown Obsesyon Kompulsiyon Ölçeği (YBOKÖ), OK belirtilerinin içerik ve şiddetini değerlendirmek üzere uzun yıllar altın standart olarak kullanılmıştır. Bu ölçekte yazarlar, 8 ana obsesyon ve 7 ana kompulsiyon teması oluşturmuşlar ve bu gruplarda yer alan olası belirtileri YBOKÖ Belirti Listesi adı altında listelemişlerdir.

YBOKÖ klinik çalışmalarda kolaylık getirmiş olsa da, kategorik doğası nedeniyle belirti içeriğindeki çeşitliliğin yarattığı sorunlara yeterince çözüm getirememiştir. Bu açığı kapatmak üzere 90'lı yıllarda belirti içeriğindeki çeşitliliği

Türkiye Psikiyatri Derneği Anksiyete, Obsesif Kompulsif ve İlişkili Bozukluklar Çalışma Birimi üyelerinin değerli katkıları ile hazırlanan bu kitap güncel yazın bilgilerinin derlenmesi dışında DSM-5 sınıflandırma sisteminin getirdiği yenilikleri de içermektedir. Bölüm yazılarında, okuyucunun günlük uygulamalarında yararlanacağı şekilde bir anlatım şekli benimsenmiştir. Kitapta, obsesif kompulsif bozukluk dışında beden dismorfik bozukluğu, istifleme bozukluğu, trikotilomani (saç yolma) ve deri yolma bozukluğu ile madde kullanımının ya da ilaçların yol açtığı ve başka bir tıbbi duruma bağlı obsesif kompulsif ve ilişkili bozukluklar bölümleri bulunmaktadır. Kitap içeriğinin psikiyatri alanında görev yapmakta olan meslektaşlarımızın klinik tanı ve tedavi uygulamalarına katkıda bulunacağı umulmaktadır.

Raşit Tükel

Nazilli doğumludur. 1983 yılında Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun olduktan sonra, 1991 yılında İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı'nda uzmanlık eğitimini tamamladı. 1993 yılında psikiyatride doçentlik sınavında başarılı olmasının ardından, İstanbul Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı'na 1995 yılında doçent, 2000 yılında profesör olarak atandı. İstanbul Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı'nda 1994 yılından bu yana Ayaktan Tedavi Birimi sorumluluğunu ve 1998 yılında kurduğu Anksiyete Bozuklukları Polikliniği'nde anksiyete bozuklukları hastalarında tedavi, izleme ve araştırmaya yönelik faaliyetleri yürütmedir. Ayrıca, Psikonevroz ve Psikoterapi Biriminde, psikonevroz olgularına analitik yönelimli bireysel psikoterapi uygulamakta ve bu alanda asistanlara eğitim ve süpervizyon vermektedir. Prof. Dr. Raşit Tükel halen İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı'nda öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

Mehmet Murat Demet

1963 Konya doğumludur. 1986 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun olmuş, 1991 yılında İzmir Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Uzmanlığı eğitimini tamamlamıştır. 2000 yılında Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı'nda yardımcı doçent olarak göreve başlamış, 2004 yılında psikiyatri doçenti ünvanını almıştır. 1998 yılında Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Sağlık Kurumları İşletmeciliği önlisans programını tamamlamış, 2016 yılında ise Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi'nden mezun olmuştur. 2009 yılında Türk Uyku Tıbbı Derneği'nin Temel ve İleri Uyku Tıbbı Kuramsal ve Uygulama Eğitim Programlarını tamamlayarak uyku laboratuvarı yönetimine hak kazanmıştır. 2010 yılında temel farmakoloji alanında lisans üstü eğitimini tamamlayarak farmakoloji bilim uzmanı ünvanını almıştır. Anksiyete ve uyku bozuklukları, psikofarmakoloji, preklinik araştırmalar, farmakoepidemiyoloji ve farmakovijilans başlıca ilgi alanlarıdır. Profesör Dr. M. Murat Demet halen Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı'nda öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

ISBN 978-605-65673-7-7

9 786056 567377